

PROPUNERILE ALIANȚEI ANTICORUPȚIE
privind perfectarea
Legii cu privire la Centrul Național de Integritate

18.10.2015, 11 file, inclusiv 52 propuneri din decembrie 2014

Propuneri de ordin general și de concept:

Conceptul reformării CNI e discutabil, dar există convingerea quasiunanimă în privința legitimității și utilității existenței agenției anticorupție axată pe activitatea principală de prevenire și integritate - CNI reformat.

1. Astfel, deși conceptul reformării CNI este discutabil, îl susținem în forma actuală și regretăm lipsa de voință politică de crea și, ulterior, a reforma un CNI realmente independent. Spre exemplu, prevederea selectării reprezentanților societății civile este contrară standartelor internaționale.¹

2. Regretăm faptul că buna practică din România nu este în întregime preluată, care conține 2 instituții, adică o agenție anticorupție în 2 etaje realmente separate: CNI și ANI, din care a 2-a – ANI – realmente independentă și protejată de interferințele politice.

3. Să se introducă cel puțin modificările speciale care încă nu au fost introduse. De ex. specializarea presei membru al organului colegial de supervizare a CNI-ului reformat în domeniul anticorupției, investigației și drepturilor omului.²

4. Transparentizarea Registrului funcționarilor publici cu respectarea prevederilor Legii nr.133 din 08.07.2011;

5. Readucerea proiectului de lege în conformitate cu art.19 lit a) și lit.b) ale Legii nr. 780 din 27.12.2001 privind actele legislative³, care prevăd: ”a) *fraza se construiește conform normelor gramaticale, astfel încât să exprime corect, concis și fără echivoc ideea, să fie înțeleasă ușor de orice subiect interesat*; b) *într-o frază este exprimată o singură idee*.

6. Așteptările de la reforma CNI și GL din domeniul reformării și relansării sistemului anticorupție:

---

¹ Jakarta Statement on Principles of Anti-corruption Agencies

<http://www.undp-pogar.org/publications/ac/aciac/JAKARTA%20STATEMENT%20-%20Principles%20for%20Anti-Corruption%20Agencies%20-%2026-27%20November%202012.pdf>

Designing and implementing Anti-corruption policies Handbook, Council of Europe, 2013

<http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/corruption/projects/snac/pdf/tp/2524-EaP-AC%20Handbook%2011%2003%2013%20plus%20footnote%20EN.pdf>

² Eficientizarea CNI nu trebuie să fie doar o formalitate, Moldova Curată

<http://www.moldovacurata.md/news/view/eficientizarea-cni-nu-trebuie-sa-fie-doar-o-formalitat#ad-image-0>

³ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=313239&lang=1>

- ✓ Redresarea unui șir de prevederi ale proiectelor întru asigurarea independenței clar definite a CNI reformat de orice imixtiune a clasei politice, componentei instituționale sau businessului, unei agenției anticorupție independente axate pe activitatea principală de prevenire și integritate - CNI reformat.
- ✓ Coordonarea eforturilor agențiilor de prevenire și combatere a corupției;
- ✓ Consolidarea și lărgirea atribuțiilor agenției anticorupție CNI reformat;
- ✓ Suprimarea pasării responsabilității între instituții; crearea un lanț logic procedural unitar și coerent;
- ✓ Minimizarea tergiversării nejustificate a examinării dosarelor, motiv des invocat privind expirarea termenului de prescripție devenit depășit;
- ✓ Includerea mai multor prevederi explicite referitor la acordarea CNI ale împuternicirilor de constatare și sancționare ale încălcărilor.
- ✓ Sporirea controlului civic și asigurarea unui dialog eficient permanent cu societatea civilă;
- ✓ Identificarea unui mecanism lucrativ de cooperare cu omologii din afara țării, crearea instrumentelor specifice de intervenție (semnarea acordurilor bi/multi-laterale de cooperare)
- ✓ Deplasarea accentului de pe un organ constator și plasarea accentul pe organ de prevenire dar și, în cazul constatării abaterilor, pe sancționarea abaterilor constatate;
- ✓ Enumerarea legislației în baza căreia va activa Centrul Național de Integritate;
- ✓ Indicarea modalității și criteriilor de alegere a reprezentanților în Consiliului de Integritate;
- ✓ Independența inspectorilor de integritate;
- ✓ Confiscarea civilă al averilor nedeclarate și nejustificate;
- ✓ Bugetul independent de puterea executivă, autonomie financiară asigurată de Ministerul Finanțelor și garantarea nediminuării sale în raport cu anul precedent sau diminuarea să nu fie mai joasă de un anumit procent sau o anumită sumă stabilită.
- ✓ Asigurarea continuității instituției prin introducerea prevederilor finale și tranzitorii;
- ✓ Eficientizarea costurile procedurale și întreținerii de state de personal;
- ✓ Stabilirea indicatorilor de eficiență al CNI reformat;
- ✓ Sporirea încrederii cetățenilor în prevenirea și combaterea corupției și eficiența agențiilor anticorupție;

Propuneri Legea cu privire la Centrul Național de Integritate:

Articolul	introduceri	modificări	excluderi	specificări
Art.3	Principiul integrității			
Art.6 lit.c)		Constatarea și sancționarea, inclusiv pentru nedeclararea în termenii prestabiliți, ...		
Art. 6 lit.f)			Alte funcții stabilite de lege	sau indicarea tuturor funcțiilor
Art. 7 lit.a)		...și publică..., începînd cu cele mai recente declarații		Indicarea termenului publicării
Art.7 lit.b)	...depunerii în termen de către subiecți...			
Art.7 lit.f)		Deține, gestionează și publică pe pagina sa web Registrul electronic de stat al subiecților ce cad sub incidența Legii nr.199/2010 (anexa 1), Legii nr. 158/2008 și altor legi speciale ce reglementează obligativitatea depunerii declarațiilor		
Art. 10 lit.f)			Are o bună (exclus) reputație ireproșabilă	
Art.11.		... și va fi respinsă candidatura la funcția de președinte.....		
Art.11 alin.(4)		....solicită SIS verificarea exhaustivă a candidaturii....		
Art. 12	Componența Consiliului de Integritate prin includerea unui număr suficient, de jumătate de membri a reprezentanților societății civile.			Pentru a contrabalansa reprezentanții autorităților și a avea o putere decisivă, propunere care aparține apriori conform unei declarații, unui membru al grupului de lucru care a propus existența acestui organ colegial.
Art. 12	Includerea în componența Consiliului			Ex. Reprezentanții Curții de Conturi, obișnuiți cu

	de Integritate a reprezentanților autorităților de control în schimbul instituțiilor și autorităților nereformate și neindependente de executiv sau legislativ, în special includerea reprezentanților Curții de Conturi.			verificări similare celor operate de către CNI.
Art. 12 (2)		Excluderea oricărei dependențe și interferențe ministeriale referitor la selectarea reprezentanților societății civile și presei.		De examinat posibilitatea autodelegării din partea organizațiilor profesionale și obștești specializate
Art.12 lit.g)		Presa din domeniul juridic, protecției drepturilor omului sau anti-corupție.		Este necesară specificarea competenței profesionale a reprezentanților presei în domeniul juridic, protecției drepturilor omului sau anticorupției. Această specificare nu constituie o discriminare, deoarece tratamentul diferențiat este justificat prin exigențele asigurării prevenirii și combaterii corupției.
Art.20. alin (4)		Orice tentativă de influență din parte președintelui, vicepreședintelui, sau a terților care îi reprezintă sau se intuiește că i-ar prezenta se comunică.....		
Art.24				De introdus: <u>tănuirea sau tergiversarea în comunicarea unor fapte de interes public, devenite cunoscute în procesul efectuării controlului</u>

Propuneri la Legea privind declararea averii și intereselor personale:

Consultări:

- Consultarea autorităților abilitate în protecția drepturilor copilului privind modalitatea de înscrierea a copilului minor negenerator de surse de venit și negenerator de interese personale în declarații și protejarea sigură a datelor cu caracter personal a copiilor minori generatori de avere
- Consultarea CNPDCP în vederea expunerii clare asupra datelor care prezintă date cu caracter personal și care sunt obligatorii a fi blurate de date la care este admis accesul

Propuneri generale:

1. Compilarea Legii 1264/2002, Legii 16/2008 cu prevederile conținute în Legea 158/2008, Legea 199/2010, Legea 25/2008 într-o lege organică unică divizată în capitole în care să fie reglementat pe capitole:
  - 1) regimul juridic al declarării averilor;
  - 2) regimul juridic al intereselor personale și modalitățile de gestionare a conflictelor de interese;
  - 3) regimul juridic al incompatibilităților și restricțiilor la funcția publică, la funcția de demnitate publică, etc.

Sau:

Elaborarea unui proiect de lege separat cu privire la incompatibilități și restricții la funcția publică / funcția de demnitate publică, cu specificarea clară a incompatibilităților și restricțiilor, fără trimiteri la o altă posibilă lege specială, deoarece acest proiect de lege deja ar constitui o lege specială;

2. Identificarea unui mecanism funcțional de verificare a averii subiectului declarației peste hotarele țării;
3. Luarea în considerație ale aspectelor economice și personale, familiale și sociale ale relațiilor interumane:
  - Aspectul economic: Exemplu: Noțiunea de persoane apropiate să fie similară gospodăriei comune, adică totalitatea persoanelor ce locuiesc sub același acoperiș, indiferent de prezența sau absența unui grad de rudenie sau oficializarea relației. Această abordare ar diminua incidența divorțurilor frauduloase și ar inclina la luarea situației existente în considerație întru prevenirea și combaterea corupției.
  - Aspectul social: Exemplu: Abținerea, recuzarea nu doar la rude, dar și concubine/ă, cumătru/ă, , nănaș/ă și alte relații sociale. Fie o formulare generală - **Recuzarea și abținerea de la luarea deciziilor în privința relațiilor personale, familiale și sociale, atunci când interesele lor ar putea influența corectitudinea deciziilor.**

Consultarea specialiștilor în filologie în vederea definirii clare și fără echivoc a noțiunilor concubinaj, naș/fin, cumetri.

- Concubinaj – respectiv, concubin/concubină – traiul în comun a 2 persoane fără oficializarea relației acestora la OSC;
  - Naș/fin – relație spirituală între 2 persoane care se identifică drept părinte și respectiv fecior/fiică spiritual;
4. Introducerea unui termen proxim de verificare prealabilă a corectitudinii completării declarațiilor;
  5. Pentru veniturile provenite din străinătate a se anexa dovezi în acest sens (ex. Copia pașaportului cu vizele aplicate, solicitările de la bănci privind transferurile, etc)
  6. **Indicarea valutei în care a fost procurat bunul, iar în cazul indicării unei sume vădit eronate (subestimate, valorilor de pe piață), a se calcula valoarea medie a bunul conform prețurilor existente pe piața a bunului indicat cu preț eronat,**
  7. **Confiscarea averilor nedeclarate;**
  8. Actele semnate în conflict de interese sau incompatibilitatea funcțiilor sunt lovite de nulitate cu obligativitatea reparației prejudiciului material, în calitate de persoană fizică, de către funcționarul aflat în incompatibilitate sau conflict de interese;
  9. Identificarea unui mecanism și termeni concreți de scanare, stocare și publicare a declarațiilor cu prioritizarea declarațiilor celor mai recente;
  10. În cazul incompatibilității și restricțiilor la funcția publică/ de demnitate publică- sancționarea funcționarului/demnitarului precum și a responsabilului / conducătorului care are misiunea de a declara incompatibilitățile (de obicei pers responsabilă de colectarea declarațiilor din cadrul entităților publice);
  11. Indicarea la sfîrșitul declarației a sancțiunilor care survin în urma depunerii declarațiilor false, eronate, incomplete;

Observații și propuneri AAC către MJ referitoare la 3 proiecte de legi de reformare a CNI la data de 29 decembrie 2014

I- Observații și propuneri generale

1. Deciderea în privința conceptului reformării CNI: instituție administrativă sau de investigație ?
2. Reexaminarea oportunității redenumirii CNI și costurilor din finanțele publice care implică redenumirea, precum și în caz afirmativ, argumentarea explicită a necesității redenumirii instituției în nota informativă.
3. Revizuirea, eliminarea lacunelor legislative în privința integrității, în special delimitarea clară și completarea prevederilor și a interacțiunilor între declarațiile de avere și interese și verificările și constatările de facto ale averilor și intereselor reale.
4. Atribuția de control al averilor și intereselor, realității lor să fie mai pronunțată, mai prezentă, nu doar verificarea corectitudinii declarării lor.
5. Aspectul economic, de ex noțiunea de persoane apropiate să fie similară gospodăriei comune
6. Neobstrucționarea autosesizărilor/sesizărilor din oficiu și sesizărilor și plîngerilor prin prevederile din proiecte, dar din contra prevederea lor pentru fluidificare și incitare.
7. Mecanisme de control, prin componența instituției, a membrilor din societatea civilă și intuirea mecanismelor de colaborare cu societatea civilă.
8. Eliminarea blocajelor legislative și procedurale referitor la activitatea CNI.
9. Aducerea proiectelor elaborate de către Ministerul Justiției referitor la activitatea CNI la un nivel profesionist acceptabil și fără un regres în activitatea CNI și independența instituției.
10. Augmentarea capacităților instituționale ale CNI fără întreruperea activității instituției.
11. Revizuirea parțială sau totală a Codului Muncii, în vederea facilitării suspendării, sancționării disciplinare, inclusiv a demiterii persoanelor neintegre și corupte, cu concilierea prezervării exigenței protecției angajaților.
12. Aplicarea noțiunii de interes public în jurisprudență și introducerea sa în legislație. (unele prevederi conțin deja noțiunea de interes public)
13. Simplificarea procedurilor pentru combaterea corupției și asigurării integrității cu respectarea exigențelor respectării drepturilor omului.
14. Incorporarea corectă a bunelor practici ale altor țări și conlucrarea strînsă cu experții confirmați în domeniu de peste hotare pentru atingerea scopurilor descrise mai sus.
15. Formulări mai succinte ale enumerărilor, comasarea unor puncte.

II- Observații și propuneri speciale

16. Indicarea legislației în baza căreia activează CNI.
17. Verificarea de către SIS a candidaților la funcția de președinte, vicepreședinte și membrilor Consiliului de Integritate.
18. Posibilitatea de a interveni și a respinge un candidat, în caz de constatări ale încălcărilor legislației în vigoare și necorespunderii candidatului.
19. Indicarea mecanismului de numire sau alegere a reprezentanților Consiliului de Integritate;
20. Neapartenența politică a președintelui, vicepreședintelui și membrilor Consiliului de Integritate.
21. Jumătate din membrii Consiliului de Integritate să fie membri ai societății civile, adică cel puțin 3 membri: 1 reprezentant al unei organizații care activează la nivel regional, 1 reprezentant al mass-media de investigație, integritate, anticorupție, drepturile omului și 1 reprezentant al unui ONG din domeniul integrității, anticorupției, drepturilor omului.
22. Ceilalți membri ai Consiliului de Integritate să nu fie din structuri cu o puternică subordonare politică sau spirit corporative precum judecători, procurori, sindicate, dar din alte structuri, preponderent din organe cu funcții de control, în special financiare publice și private, precum membri ai Curții de Conturi, CNAM, FISC-ul. Dacă s-a dorit nesubordinarea politică a CNI, asta nu e pentru a le supune unor verticale și mai dure ale puterilor politic controlate precum e situația actuală din proiectele prezentate, dar invers.
23. Mandatul membrilor Consiliului de Integritate pentru cel puțin 4 ani, maximum 5 ani.
24. La atribuțiile Consiliului de Integritate de inclus emiterea actelor cu caracter definitiv.
25. Ref. la art. 14 (4) (a) a proiectului de Lege cu privire la CNI, de reexaminat necesitatea exigenței acordului în scris pentru testarea integrității profesionale, în prisma prevederilor actuale ale Legii cu privire la testarea integrității profesionale.
26. Crearea modulelor electronice prin intermediul e-guvernării, posibilitatea de a înregistra online versiunea declarației pînă la depunerea sa oficială.
27. Unificarea declarațiilor de avere și interese într o singură declarație.
28. Restituirea declaranților a declarațiilor incomplete sau manifest eronate, cum ar fi valoarea manifest subestimată a automobilului, etc.
29. Posibilitatea de a corija și completa declarațiile de avere și interese cel puțin 14 zile calendaristice, pînă la 1 lună sau o altă durată rezonabilă, destul de scurtă, nu mai scurtă de 14 zile calendaristice, după completarea și depunerea lor electronică cu conservarea fiecărei versiuni și vizualizării fiecărei modificări operate.
30. De introdus în cazul depistării diferenței vădite, să poată argumenta legalitatea veniturilor și averilor dobândite.
31. Obligatoritatea declarării bunurilor imobile înregistrate la Cadastru.
32. Registrul declarațiilor să fie public.
33. Lărgirea listei de ”membri ai familiei” în declarațiile veniturilor, proprietăților, de interese personale, controluri și constatării, utilizarea conceptului economic, în special al unui

- apropiat sau identic noțiunii factuale de gospodării comune în locul noțiunii teoretice și juridice de familie.
34. Neacceptarea declarațiilor completate cu erori manifeste și neglijență nuanțată. 7. Reglementarea declarării intereselor, nesoluționării și admiterii conflictelor de interese. Deoarece, în unele cazuri pot fi 2 noțiuni distincte, în altele 3, mai ales în cazul unor decizii colective. Astfel nesoluționarea poate fi neretragerea ab initio de la luarea unor decizii. Iar admiterea când starea continuă a conflictului de interese poate interveni mai târziu, în cazul unei decizii anumite, în favoarea unei persoane anumite.
  35. Reglementarea actuală a conflictelor de interese este insuficientă, necesită a fi completată.
  36. Pe de altă parte, art. 15, 16, 17 și 18 ai proiectului Legii cu privire la declararea averii și intereselor personale sunt redondante cu L. cu privire la conflictul de interese și necesită a fi eliminate. Pentru explicarea noțiunii conflictului de interes sunt suficiente elaborarea ghidurilor, instrucțiunilor.
  37. Ref. la art. 3 ai proiectului Legii cu privire la declararea averii și intereselor personale de reformulat p. c) astfel: toți membrii CSM, fără nici o excepție.
  38. Ref. la art. 3 ai proiectului Legii cu privire la declararea averii și intereselor personale de completat cu procurorii.
  39. Ref. la art. 6 (3) ai proiectului Legii cu privire la declararea averii și intereselor personale de înlocuit cu: Depunerea declarației la 30 de zile de la încetarea raporturilor de muncă sau încheierea mandatului.
  40. Ref. la modelele din anexele proiectului Legii cu privire la declararea averii și intereselor personale, există o discrepanță între suma cadourilor spre declarare.
  41. Suspendarea și/sau încetarea raporturilor de muncă sau a mandatului în cazul depistării unui conflict de interese
  42. Posibilitatea de a verifica prezența activelor, bunurilor și averilor peste hotare atribuite unui serviciu precum Serviciul prevenire și combatere a spălării banilor sau chiar CNA.
  43. Cooperarea CNI, CNA, PG cu omologii de peste hotare în vederea obținerii informațiilor referitor la averea (bunuri mobile și imobiliare, precum și mijloace financiare) demnitarilor și a familiilor demnitarilor, peste hotarele țării.
  44. De introdus la capitolul atribuții conclucrarea cu societatea civilă.
  45. Acces liber a societății civile la Registrul funcționarilor publici / transparentizarea Registrului de evidență a funcționarilor publici (unii funcționari din motive inexplicabile, nu sunt regăsiți, astfel se eschivează de la depunerea declarațiilor la CNI).
  46. Instituirea mecanismelor de prevenire și combatere ale corupției și lipsei de integritate la luarea deciziilor colegiale.
  47. Neobstrucționarea autosesizărilor/sesizărilor din oficiu și sesizărilor și plîngerilor din partea societății civile, precum cetățenilor și ONG-urilor, grupurilor de inițiativă prin prevederile

din proiecte, dar din contra fluidificarea și incitarea lor. De exemplu la art. 17 ai proiectului Legii cu privire la declararea averii și intereselor personale, lipsește sesizarea din oficiu și sesizarea din partea ONG-urilor și a grupurilor de inițiativă. La art. 23 a proiectului Legii cu privire la CNI, de asemenea lipsește sesizarea din oficiu.

48. Aplicarea noțiunii de interes public în jurisprudență și introducerea sa în legislație. (unele prevederi conțin deja noțiunea de interes public).
49. Înăsprirea pedepselor pentru infracțiunile ușoare.
50. Revizuirea pedepselor pentru conflictele de interese și incompatibilități.
51. Instituirea pedepselor proporționale disuazive, mai ales în privința ex: suma A a încălcării multiplicată de 10 ori.
52. Instituirea mecanismelor de colaborare eficientă a instituției cu instituțiile publice și societatea civilă din RM și de peste hotarele ei.